

Taula rodona:
«Polítics i mitjans de comunicació»

Moderador

Joaquim Triadú
Advocat

Intervinents

Enric Juliana
Periodista

Baltasar Porcel
Escriptor

Begoña Román
Directora de la Càtedra d'Ètica Ethos Ramon Llull

Joaquim Triadú

Abans de començar la taula rodona, voldríem dir-los que tenim entre nosaltres la persona que va ser president del Parlament basc, el senyor Juan María Atutxa, a qui donem la benvinguda en nom del Centre d'Estudis Jordi Pujol. També els informem que en el col·loqui se seguirà el sistema d'aquest matí, és a dir, si volen fer alguna pregunta han d'entregar una butlleta a les persones de l'organització a fi i efecte que la facin arribar a la taula. I per acabar els comuniquem que després de la taula rodona hi haurà una pausa-cafè al pis de dalt.

Sense més preàmbuls, començaré amb la presentació de la gent amb qui tenim la sort de compartir aquesta taula rodona de primera hora de la tarda. D'entrada, voldria demanar-los que fos una taula rodona atrevida –no sé si la paraula és *provocativa*–, perquè és hora de fer la becaina. De totes maneres, jo crec que per la seva temàtica, serà molt interessant.

En primer lloc tenim en Baltasar Porcel, prou conegut per tothom. És periodista, encara que bàsicament se'l coneix per la seva faceta d'escriptor, ja que és un dels millors narradors i novel·listes de la literatura catalana. També és conegut per la seva activitat com a pensador; ha escrit diversos llibres sobre la Mediterrània i sobre altres aspectes de la vida política i social a Catalunya. En segon lloc ens acompanya l'Enric Juliana, que també és periodista i té una àmplia experiència en els mitjans de comunicació: durant un temps va ser corresponçal d'*El País* a Roma i actualment és el delegat de *La Vanguardia* a Madrid. Des d'aquest càrrec no només s'ocupa de coordinar la informació política —que no és poca—, sinó que a més cada dia ens ofereix un article de fons o d'opinió sobre l'activitat política. Per últim, comptem amb la Begoña Román Mestre, que és valenciana, d'un poble proper a Alacant. És doctora en filosofia a la Universitat de Barcelona i titular de la Càtedra d'Ètica de la Universitat Ramon Llull.

He comentat que la taula rodona d'aquesta tarda és atrevida perquè, evidentment, la relació entre política i mitjans de comunicació per si mateixa ja és una provocació. Es tracta d'una relació bastant hipòcrita, en el sentit que les dues parts es necessiten immensament però no s'estimen gens. És com si els àrbitres i els jugadors de futbol s'haguessin d'estimar; cadascú ha de fer la seva feina, i encara que es necessitin, allò que se'n diu estimació no hi és. Si, a sobre, hi afegim el component ètic, encara ho compliquem més.

Suposo que avui no és un dia especialment bo per defensar la imatge dels polítics. Crec que quan els polítics tenen una mala imatge, d'una banda és per culpa seva —dels que ho hem estat i dels que ho són—, i de l'altra és perquè hi ha una part important de la crítica que es refereix al comportament ètic de la política i dels polítics. I aquí és on el fil és més prim, perquè a la política passa com al futbol o a la meteorologia: tothom es veu amb cor d'opinar, però hi ha molt poca gent disposada o preparada per dedicar-s'hi seriosament.

Deu succeir el mateix en el món dels mitjans de comunicació quan se'ls relaciona amb l'ètica. A vegades els periodistes apel·len a l'ètica professional amb un sentit diferent del que realment hauria de ser,

encara que la relació entre l'ètica i els mitjans de comunicació –pel que fa a donar informació objectiva, veraç i a contrastar-la– crec que donaria per tota una conferència. En aquests moments la professió periodística està convulsa, perquè per segona vegada en poc temps hi torna a haver eleccions al Col·legi de Periodistes, i això significa que no ha estat capaç de trobar un govern estable. Així doncs, sembla que els governs inestables s'encomanen, ja que tenim un país amb una situació d'ingovernabilitat política i periodística.

Per acabar, voldria agrair personalment al Centre d'Estudis Jordi Pujol la possibilitat que m'ha donat de moderar aquesta taula. A continuació cada ponent tindrà un màxim de vint-i-cinc minuts per parlar; posteriorment hi haurà un altre torn a la taula per si els intervinents es volen interpel·lar, contestar, o volen aclarir algun aspecte del que hagi dit algú altre, i finalment hi haurà un col·loqui obert a tothom fins a l'hora d'anar a fer el cafè.

Enric Juliana

Bona tarda. Abans de començar, vull donar les gràcies per la invitació, perquè per als periodistes, sobretot quan estem molt immersos en l'activitat diària, la possibilitat de poder parar, encara que sigui un moment, i fer una reflexió en veu alta sobre la nostra professió –en aquest cas sobre la relació entre la nostra professió i la política–, no només és un exercici convenient sinó que també pot resultar agradable des del punt de vista intel·lectual –potser no tant des del punt de vista dels continguts.

D'acord amb el que ha dit el senyor Triadú en parlar del plantejament del seminari, que és la reivindicació del paper de la política, del polític i de la conducció ètica, jo voldria començar amb una pregunta: quin fil uneix l'obra *Bel-Ami*, que potser vostès han llegit –és una de les novel·les clàssiques de la literatura francesa–, i la pel·lícula *Mary Poppins*, que probablement tots hem vist?

Bel-Ami, com moltes novel·les franceses del segle XIX, explica entre altres coses l'inici del periodisme, que des del punt de vista actual no seria una activitat èticament massa gloriosa. És a dir, el periodista, que

es confon amb un món emergent i que en forma part, d'alguna manera l'està expressant, però no de forma total. En altres paraules, la figura del periodista en aquestes novel·les franceses està molt associada a la figura de Julian Sorel, que és el gran paradigma de l'ascensió social posterior a la Revolució francesa i que es produeix amb Napoleó, quan la societat es mou, esdevé més horitzontal i unes forces puguen cap amunt, la transporten i expressen coses noves. Però aquestes coses no sempre s'expressen d'una manera virtuosa. En resum, el periodista de *Bel-Ami* és un canalla, un personatge que sap fer ben poques coses però que va pujant perquè sap intuir el seu moment.

Estableixo un lligam entre aquesta novel·la i *Mary Poppins* perquè, si recorden la pel·lícula, hi ha un moment en què el pare, que treballa en un banc, un dia surt volant per la finestra. És un home de Londres que, mentre els fills i la família fan la seva vida, arriba a casa seva, s'asseu i llegeix tranquil·lament *The Times*. I aquella escena en què està llegint el diari representa un món que no és el de *Bel-Ami*, perquè és un món fixat, que ha arribat a un punt de consolidació, de consens i d'una mena d'estabilitat en un univers.

Entre aquestes dues imatges tampoc no passa massa temps, perquè estem parlant de finals del segle XIX i possiblement mitjan segle XX, abans de la Segona Guerra Mundial. Què les uneix? Un món ascendent i un món que en un moment determinat s'estabilitza i genera un consens, i que el periodisme expressa en un moment allò i després expressa allò altre. Per parlar de la relació que s'estableix en aquests moments entre el periodisme i la política, penso que no hauríem de perdre de vista aquestes dues imatges. En definitiva, el periodisme ha tingut prestigi quan ha estat l'expressió d'un consens social.

Nosaltres, els periodistes, encara vivim de la nostàlgia d'un temps que ja no existeix. En aquest passat, els grans diaris de qualitat i les grans emissores de televisió públiques –molt professionalitzades i amb uns codis molt clars– expressaven la virtut d'Occident. Aleshores el món funcionava de tal manera que aquesta era una necessitat objectiva d'Occident: enmig de la Guerra Freda tenia la necessitat de mostrar les seves virtuts. L'eficàcia econòmica s'havia demostrat amb claredat,

però calia mostrar una certa superioritat moral respecte a altres formes o plantejaments d'organització social.

Jo sóc de l'opinió, per exemple, que el cas Watergate –un dels grans mites del periodisme occidental que encara està molt present en la nostra professió– va ser un dels factors culturals que va contribuir a l'enfonsament de la Unió Soviètica. N'hi havia d'altres, com les necessitats materials o les crisis econòmiques del bloc soviètic, però el cas Watergate va mostrar la superioritat cultural i política d'Occident en el moment en què la primera potència mundial va provocar la dimissió del seu president per un afer intern que havia divulgat la premsa. El cas Watergate va quedar gravat a la mentalitat de joves de tot el planeta com un paradigma cultural molt fort, molt important i amb una capacitat d'atracció cabdal des del punt de vista del significat de la democràcia.

Què ha passat des d'aleshores? Que aquest consens, aquesta necessitat de prestigi, de força cultural i de superioritat cultural respecte a una altra societat s'ha dissolt a causa dels esdeveniments històrics i d'altres fets. La situació en què ens trobem avui ve determinada parcialment per això, perquè estem en una fase de l'evolució històrica en què la necessitat de superioritat i de prestigi de les institucions occidentals està una mica relaxada. El motiu és que ens trobem immersos en canvis de caràcter econòmic i també tecnològic, en una fase que jo m'atreveria a definir d'autèntic canvi de civilització, i sempre que es produeixen esdeveniments d'aquesta magnitud és molt difícil poder-ne calibrar les dimensions en les seves fronteres.

Quan reflexiono sobre el moment actual, molt sovint em ve al cap aquella imatge –tornant a la novel·la francesa del segle XIX– de la novel·la de Stendhal *La Cartoixa de Parma*. La novel·la explica la batalla de Waterloo, en què hi ha un jove, en Fabrizio del Dongo, que hi participa sense saber exactament què és: on comença, on acaba, qui ataca, qui defensa, qui guanya i qui perd. Està enmig d'un autèntic galimaties. Sap que està participant d'una cosa important, que també ho és per a la seva vida, i està apassionat pel que està vivint, però no coneix ni les dimensions del terreny on s'està movent ni la significació del que està succeint. D'alguna manera, potser els temps actuals comparteixen

alguna característica amb en Fabrizio del Dongo a la batalla de Waterloo, perquè estan canviant moltes coses alhora, no només les formes de producció i d'expressió, sinó també la seva dimensió. En aquest procés tot està subjecte a canvi, també els periodistes i els polítics. Per no ser més abstracte, assenyalaré quatre punts molt concrets d'aquests canvis i de la relació entre política i mitjans de comunicació.

D'alguna manera, la política, i sobretot els governs, s'estan convertint en mitjans de comunicació. La figura clàssica del president dels Estats Units, que feia una allocució setmanal a la ràdio americana –que era molt seguida i molt important perquè marcava una referència–, o les cèlebres conferències de premsa del general De Gaulle a la televisió –més espaiades en el temps però que també eren punts de referència importants–, en aquests moments són un continu. És a dir, avui dia les entitats administratives i governamentals s'expressen contínuament, no hi ha pauses entre una expressió i una altra.

Abans de començar, el president Pujol ha comentat un fet que és significatiu, i és que aquest matí, quan s'ha desencadenat la crisi de govern –un fet que segurament és molt important des del punt de vista de la política catalana–, el president de la Generalitat no ha estat el primer a anunciar-la en iniciar la seva ronda de converses amb els partits polítics, sinó que ho ha fet el primer que l'ha anat a veure en sortir de la reunió. No hi ha pauses, és un continu. El sistema polític ha esdevingut un mitjà de comunicació, no només perquè parla contínuament, sinó perquè a més ha entès exactament quin és el sistema i com funciona, i ha anat creant uns mecanismes d'expressió constant que condicionen absolutament l'activitat periodística.

Però la situació també es produeix a la inversa, de manera que els governs tenen tendència a esdevenir mitjans de comunicació, i a la vegada els mitjans de comunicació tenen la temptació d'esdevenir governs. No em refereixo als mitjans de comunicació en singular, perquè jo treballo en un diari important des de fa molts anys a Barcelona, que ha tingut molta influència en la vida catalana i possiblement ha estat així perquè mai no ha tingut la temptació d'esdevenir govern de Catalunya o de Barcelona. Ara, és veritat que en els darrers anys estem

assistint al fenomen del naixement de grans corporacions, que tenen a les mans la propietat d'un sistema de mitjans amb la temptació d'exercir una influència forta en la conducció de la política –que de fet exerceixen. En alguns casos, com ha passat a Itàlia recentment, quan conflueixen la política i la propietat dels mitjans es produeixen situacions de molta tensió cultural i política.

Aquesta és una caracterització més estructural, però si ens dirigim a la funció individual, que potser és al que ens remet el títol del seminari, veiem que la tendència del polític és esdevenir periodista i la del periodista és esdevenir polític. En aquest darrer cas agafo en préstec una imatge d'en Baltasar Porcel sobre el fenomen de les tertúlies de ràdio i de televisió, que en aquests darrers temps a Espanya és molt intensa. En Baltasar em va dir: «Home! Aquí els periodistes fan una mica el paper dels talmudistes». És a dir, en la mesura que hi ha un cert desgast del llenguatge polític –com que la política parla cada dia i cada minut hi ha un desgast per saturació–, es produeix un fenomen de substitució. El periodista acudeix a socórrer el polític i n'esdevé una segona veu, com si fos un intèrpret del discurs polític; i com que el periodista encara no està plenament identificat amb la política, se suposa que té un grau de credibilitat o de penetració social més gran.

Així doncs, avui dia és freqüent –a Catalunya de manera una mica matisada i a Madrid de manera molt més rotunda– assistir a programes radiofònics, i fins i tot a programes de televisió, en què es pot establir una analogia perfecta entre polítics i periodistes, i en què els periodistes repeteixen els discursos que podria fer la política. En certa manera, el fet que els periodistes siguin els encarregats de manifestar-la i de conduir-la posa en evidència un desgast profund del discurs polític. Tanmateix, també vull dir que d'aquí a poc temps aquest tipus de discurs periodístic arribarà al seu punt de saturació i estarà tan gastat com el discurs polític que ara intenta interpretar o expressar.

Crec que estem en un moment de grans canvis. I els periodistes hem d'admetre que els canvis que estan en marxa, que s'estan començant a manifestar i que es manifestaran de forma més evident en els pròxims temps, en l'àmbit de la tecnologia i de la distribució de la informació,

determinen diverses coses. Una d'elles penso que és molt important: el periodista deixarà de ser –jo crec que ja ha deixat de ser-ho– l'únic intèrpret i l'únic mediador entre el públic i les coses que passen. És a dir, la figura que havia desenvolupat en solitari, en aquests moments ja és compartida, perquè Internet, els nous mitjans i les noves formes de comunicació li treuen el monopoli de la informació. I això probablement no sigui negatiu, però finalment obliga a replantejar-ho tot, i en conseqüència situa la professió periodística en el moment de crisi actual.

Igualment, també penso que vivim un moment de crisi de la funció política. No tant perquè la política democràtica estigui condemnada a un col·lapse o a una situació necessàriament negativa, sinó perquè l'exercici de la mediació –que la política i el periodisme comparteixen– està subjecte a una sèrie de transformacions i de canvis molt importants dels quals és difícil definir l'abast.

Què s'ha de fer davant de tot això? Els he posat la imatge de la batalla de Waterloo perquè la pregunta que podríem fer-nos és la següent: en Fabrizio del Dongo podia realment haver endevinat com estava funcionant la batalla de Waterloo? No ho sé. Podem nosaltres, per tant, endevinar les dimensions i l'abast exacte dels canvis que s'estan produint? Probablement no. Això comporta necessàriament la caiguda en una mena de fatalisme que ens faci dir «Bé, doncs ja que no sabem ben bé quin és el sentit final dels canvis, on ens portaran ni on anem a parar, no podem fer res»? No, tampoc.

Finalment, i per remetre'm al plantejament del seminari, em fa l'efecte que actualment està passant quelcom molt important, perquè estem en moments d'una gran complexitat en què s'endevina que tot és molt complex i a la vegada molt senzill. Sovint observem que les actituds més genuïnes, les que en política i en altres àmbits de l'activitat social remetent a una certa autenticitat i a un cert coneixement bàsic de les coses, són les que acaben tirant endavant, o en qualsevol cas són les que no sucumbeixen. Per què? Possiblement perquè l'activitat humana, malgrat ser molt complexa, manté uns paràmetres bàsics que es repeteixen des de l'inici dels temps. Per tant, el coneixement d'aquests

paràmetres, de les passions bàsiques dels homes i del seu funcionament en societat és el que ens permet –enmig de la batalla Waterloo– orientar-nos i indicar-nos cap a on hem d'anar. En definitiva, crec que l'únic consell o recomanació tant per als periodistes com per als polítics és que es remetin a aquest coneixement bàsic de les coses i a la recerca d'una certa simplicitat i autenticitat.

Baltasar Porcel

Vull agrair al Centre d'Estudis Jordi Pujol haver-me invitat en aquest seminari i començar d'alguna manera, a partir del que has dit, amb el relat d'un fragment d'una novel·la en què el personatge és en una torre tancat, i allà tancat i sol viu una història d'amor exaltadíssima amb una noia, la filla de l'alcaid de la presó. Tancat i solitari, viu el moment millor de la novel·la. Una explosió de sentiment, d'amor, d'alegria... D'alguna manera, personalment crec que tota aquesta situació del Waterloo, del que ha viscut però sense saber-ne el sentit, és el que ens condueix a molts a un replegament a les posicions individuals, a viure la història d'amor exaltada dins d'una torre tancada i solitària.

Crec que altra vegada comença a ser hora de l'individualisme i del triar, tant per part dels polítics com de la premsa. Per a mi, com a lector que més o menys visc en aquest món, el 80% de la política i el 80% de la premsa no m'interessa gens, ni l'escolto ni la veig perquè em sembla d'una inutilitat absoluta. D'una inutilitat fins i tot ofensiva, i una pèrdua de temps extraordinària. Ara bé, algú em pot dir que llegeixo el que em sembla bé, i potser sí, potser sóc un arbitrari i s'ha acabat. Però crec que també s'ha d'assumir aquesta arbitrietat.

En primer lloc, no existeixen notícies. O més ben dit, les notícies de veritat surten quatre, sis o vuit mesos; no cada dia, que és en allò que ha degenerat la notícia política. Un polític pot dir, per exemple: «La situació és molt greu i s'han de convocar eleccions», i ho pot dir durant dos anys, cada dia, i els diaris cada dia li donaran un titular, sovint a primera plana, dient sempre el mateix. És a dir, el polític pot dir qualsevol cosa i el periodisme explica qualsevol cosa, i aquesta és una situació absurda. Tot i així, també és cert que ni tots els diaris ni tots els polítics

són així. Però cal anar a les coses bàsiques, perquè, a més, la premsa no canviarà, la premsa és així per natura.

Voldria narrar una petita història de la premsa o de la premsa política, començant pel país que, al cap i a la fi, ens pot donar més lliçons d'eficàcia i de democràcia, que són els Estats Units –defectes a part. Els Estats Units és una societat que es va formar a finals del segle XVIII de la següent manera: primer, hi havia una gent –els empresaris, que diríem avui– que no volia pagar ni obeir la metròpoli –els volien fer prendre te i que el paguessin, i simplement no volien–; després, per defensar això, van necessitar uns advocats que discutissin a Londres aquesta qüestió; per defensar això van necessitar uns polítics, i alhora, per esbandir-ho tot, van necessitar periodistes –també hi ha una altra classe que són els capellans, però ara els deixo de banda. És a dir, la societat americana es va muntar amb aquests empresaris o mercants, aquests advocats, aquests polítics i aquests periodistes. I aquesta estructura encara és així. En conseqüència, tot està molt implicat, no és fàcil desenredar-ho, i no és fàcil fer una premsa diferent, a menys que sigui una premsa literària o científica, que és una altra qüestió. La qüestió és que no és fàcil desenredar tot això.

Si d'aquí anem a parar, per exemple, a la Revolució francesa, veiem que la premsa hi era molt important. Ho era tant que fins i tot, molt poc després, un gran personatge de l'època, Chateaubriand, un reialista borbònic desenfrenat, va trencar amb Lluís XVIII, precisament a causa de la llibertat de premsa. Perquè Chateaubriand, tot i que era un reialista i estava contra la revolució, també era contrari a la censura de premsa que va imposar el nou rei.

I si ens dirigim a Catalunya, a Espanya o a Mallorca, en el moment de la revolució de setembre de l'any 1868, veiem que van sortir una gran quantitat de revistes i diaris. De fet, potser la veritable Espanya o Catalunya moderna comença en aquell moment, amb aquella premsa, perquè n'hi havia moltíssima, des de purament política fins a satírica, i fins i tot el català com a instrument de premsa i literari és allà on té una gran expansió a través de la vena popular. Per tant, el fenomen que vivim ara és consubstancial a la premsa.

Què passa? Com es pot arreglar? S'ha d'arreglar? No ho sé. El fet és que el periodista i el polític han arribat a una situació endogàmica extraordinària. Es retroalimenten i estan l'un contra l'altre. Suposo que els diaris fan –però no publiquen– una relació de les seccions o les parts que més es llegeixen, i estic completament segur que la de política és una de les menys llegides del diari. No obstant això, és la que més vibra, i si ara aneu a la redacció d'un diari gairebé tots els periodistes us parlaran de política i us repetiran les mateixes coses. I és el mateix que passa amb els polítics.

Què passa aquí? Aquí s'ha creat la premsa que deia de la revolució de setembre d'Estats Units o de França. Aquesta premsa continua sent un element molt fort a Estats Units, i el cas Watergate n'és un exemple important. És un cas important curiós, perquè el diari *The Washington Post* no anava gaire bé perquè el propietari no l'havia dirigit bé, però després el va heretar una filla seva –que no en sabia res d'aquest món i que estava casada amb un bandarria que bevia molt i tenia moltes amigues–, i aquesta dona, de mitjana edat, un dia es va trobar que li van dir que hi havia aquest problema. I ella, malgrat les pressions directes del mateix Nixon i dels poderosos, va decidir que el seu deure era recolzar la redacció del diari que estava duent a terme la investigació. Això és extraordinari!

Al nostre país, quan alguns diaris es dediquen a fer això, sovint es tracta de papers filtrats per un partit polític, i la investigació no són més que calúmnies o interessos absolutament bruts per enfonsar els altres. És a dir, jo crec que dins d'aquest món en què vivim hi ha un estat d'excitació de la premsa tan fort, que ha arribat a perdre el seu objectiu bàsic i s'ha convertit en aquest joc de ping-pong entre polítics i periodistes.

Com es pot arreglar, això? No ho sé, perquè també hi ha problemes econòmics de què hauríem de parlar. Molts diaris obeeixen a les pressions econòmiques, perquè la premsa resulta molt cara i econòmicament és poc rentable; per exemple, a vegades cal enviar un periodista a cobrir una informació que en el diari seran cinc línies, i aquest potser s'hi ha d'estar tot el dia. Un dels problemes actuals dels diaris d'aquí és

que la gent fa massa feina, està massa mal pagada i a la vegada no té temps d'informar. Jo sovint em trobo amb periodistes que em fan entrevistes perquè he publicat una novel·la, i sovint són persones que em pregunten coses elementals, com si és el meu primer llibre o coses així. Això passa sovint i, és clar, el noi no en té cap culpa, té vint-i-dos anys i potser ni el paguen. I què voleu, que hagi llegit tots els meus llibres? Això és completament absurd, no té temps material.

Recordo que una vegada, mentre jo era a Mallorca, va venir de Madrid una persona del *Chicago Tribune*. Va venir a Mallorca, em va trucar per veure'm, va fer un viatge i en arribar em va explicar que havia d'escriure un text de 2.800 espais sobre els xuetes mallorquins, que feia un mes i mig o dos que s'estava preparant, i que havia llegit diversos llibres. Em venia a veure per parlar del tema i verificar algunes coses, després se n'havia de tornar a Madrid, després anar vés a saber on, és a dir, que dedicava un temps fantàstic a aquest encàrrec. Un altre exemple és que quan van donar el premi internacional de Catalunya a en Harold Blum, va venir una noia per a la revista *The New Yorker* que el seguia des de feia dos mesos i n'havia d'estar un parell més, per escriure'n un retrat, i el va seguir a Mallorca, aquí, a València, etc.

En fi, que això val molts diners. Darrere del món de la premsa hi ha un tema econòmic molt important. Un diari pot enfrontar-se als polítics que estan al poder? No és fàcil. A més, a què ha de fer front? Fins ara dèiem que respecte de la televisió i de la ràdio, el diari tenia el gran avantatge de crear opinió. Això era fa dos o tres anys, però ara tot són tertúlies i més tertúlies –jo sóc un dels que hi participen–, i s'hi diu qualsevol cosa amb una rapidesa extraordinària, surt qualsevol tema i de tots els que hi són ningú mai no diu «d'això no en sé». És extraordinari, perquè pot sortir Libèria, per exemple, i qui sap res de Libèria? Doncs en una tertúlia jo sóc el primer a parlar de Libèria, o me les enginyo per parlar de qualsevol altra cosa.

Tot plegat és una mica grotesc, però les coses són així. I què pot passar? Jo crec que l'actual crisi política catalana, l'extraordinària passió amb què és vista per la premsa, no es correspon amb el que pensa la gent, que no li interessa o la veu amb menyspreu. També és possible

que demà surti un diari que digui «el nostre menyspreu ha augmentat», en comptes de donar notícia del que ha passat avui. Però aquest diari no sortirà.

En aquesta situació, em sembla bé la idea d'intentar reconstruir coses bàsiques de forma individual. Principalment, cal no sucumbir a l'allau d'informació. No hi ha dubte que la informació està molt bé, però dins del nostre saber i de les nostres ànimes provoca els mateixos desastres que l'allau de cotxes a les carreteres el cap de setmana, que mata tanta gent. És a dir, les persones que segueixen els mitjans, constantment, cada vegada estan més desinformades i tenen un coneixement més efímer sobre les coses.

Per tant, crec que és molt important tornar a la conferència de premsa setmanal del president dels Estats Units o a la semestral del general De Gaulle, que és important llegir pocs diaris i gairebé no escoltar la televisió, que és important llegir Stendhal, per exemple, tornar a llegir *La Cartoixa de Parma*, etc. A més, el polític i el periodista en general no canviaran, simplement perquè estan viciats. És un cas de drogoaddicció, els uns viuen menjant del reconeixement i els altres viuen menjant de l'actualitat. I llavors passa que avui totes les notícies que ha de donar el responsable màxim en una roda de premsa, ja les ha donat tothom. L'espectacle és extraordinari. Jo no voldria dir que sóc pessimista, perquè crec absolutament en la personalitat, però la personalitat s'ha de fer i s'ha de fer forta. I diria que en aquests moments els polítics i els periodistes més importants són els que parlen menys i estan més culturitzats.

Begoña Román

Voldria exposar en deu tesis algunes reflexions sobre el tema que avui ens ocupa. Primer punt. Aristòtil, en *L'ètica a Nicòmac*, deia que «el fi és el principi de les accions» i que «el fi és el bé, allò a què totes les coses tendeixen». En aquest sentit, si havíem de jutjar una activitat com a bona o com a dolenta, havíem de començar per plantejar-nos quina n'era la finalitat. La resposta a la pregunta «Estem fent bé o no aquesta activitat?» consistiria en veure si hem aconseguit la

finalitat per a la qual la iniciàvem. En assolir la finalitat intrínseca rau la legitimitat d'aquesta activitat.

En l'activitat professional del periodisme i dels mitjans de comunicació i en la de la política hem de plantejar-nos quin és el fi que legitima l'activitat. D'altra banda, la qualitat d'aquesta activitat vindrà definida pel servei que totes dues activitats han de donar al ciutadà. I dic el ciutadà, és a dir, l'home a la *polis*, a l'espai públic, i no l'home en la seva intimitat o l'home privat. Aquest primer punt ens obliga, almenys, a tenir quatre aspectes en compte. El primer, cal recordar aquella màxima del maig del 68: «Si no saps on vas, acabes en un altre lloc». Si no sabem quin és el fi, anirem desorientats. Tanmateix resulta, segon, que els fins i les activitats no romanen iguals sempre, són en el temps. Per tant, haurem de replantejar-nos contínuament l'estat de la finalitat i els mitjans de què disposem per aconseguir-la. En aquest sentit, haurem de plantejar-nos quines són les finalitats actuals de la política i dels mitjans de comunicació, i reactualitzar aquest *ésser* en el temps.

Respecte al fi de la política, jo diria que és la gestió de l'espai públic, la qual té dues grans dimensions. Per una banda, la convivència pacífica en societats moralment plurals: el polític té l'obligació de gestionar l'espai públic i buscar la convivència pacífica de morals plurals. Per l'altra, no es tracta de gestionar la felicitat de l'home, de la seva intimitat, sinó d'una qüestió de justícia. Per això Fichte deia: «Sortiu corrents del partit polític que us prometi la felicitat, perquè us farà molt desgraciats».

I què vol *dir justícia en societats moralment plurals*? Em sembla convenient introduir dues precisions respecte a la justícia. La primera és que la justícia té a veure amb béns exigibles universalment, els drets humans, drets humans que contínuament s'han de jerarquitzar perquè els problemes que tenim en van generant de nous –no està de més apuntar que el darrer dret que hauríem de declarar és el dret a l'aigua, perquè és un bé fonamental, universal i necessari, que encara no el tenim declarat com a tal dret. La segona és que, precisament perquè vivim en unes societats moralment plurals, la justícia és un procediment de presa de decisions. Diu Habermas que una decisió és justa quan compta amb el consentiment dels afectats, els quals, en

condicions d'informació, de simetria i d'igualtat, dialoguen i arriben a un consens, i aquesta serà avui la decisió justa. A priori, independentment d'aquest procés deliberatiu i dialògic, no sabrem en què consisteix la justícia.

Quina és la finalitat dels mitjans de comunicació? Hegel deia que llegia els diaris per donar-se un bany de realitat. No sé si llegir els diaris avui suposa donar-se un bany d'irrealitat, però evidentment, quan parlem dels mitjans de comunicació, ha caigut en l'oblit la paraula *mitjans*. Són precisament espais de mediació, però espais de comunicació, per tant han de mediar en la creació de l'espai comú. I moltes vegades han oblidat la seva condició de mitjans, d'instruments, de cadena de transmissió i d'engranatge, i se'ns han convertit en una altra cosa: en comptes dels llocs de transmissió, d'exposició i d'informació, han oblidat aquella clàssica definició que els legitimava a formar, informar i entretenir; han caigut en una mena d'imperatiu sistemàtic en què l'entreteniment ha suplantat la formació i la informació. No hi ha comunicació, hi ha unilateralitat, i tampoc no hi ha transparència quant a la font d'informació. Tornarem després a aquestes qüestions, però els mitjans de comunicació, en tant que mitjans, han de crear una mediació d'espai públic, on dues persones es posen en relació.

Segon punt. Un neoaristotèlic contemporani, Alasdair MacIntyre, va escriure un bon llibre, *Tras la virtud* –precisament un comunitarista no tradicionalista–, on afirmava que era molt important recuperar la diferenciació aristotèlica de les finalitats, però que també calia distingir entre les finalitats intrínseques, inherents, formals i essencials a aquella activitat, i les finalitats externes o extrínseques, i subratllava que el capgirament implicaria la corrupció o corrosió d'aquella activitat. És a dir, en totes les activitats hi ha finalitats inherents, definitòries, legitimadores, intrínseques, i extrínseques, que també s'aconsegueixen desenvolupant aquesta activitat, però que no la defineixen ni li són essencials. Doncs bé, en els mitjans de comunicació i en la política també hi ha finalitats intrínseques i finalitats extrínseques.

La finalitat intrínseca de la política i dels mitjans de comunicació és el servei públic, precisament oferir un espai de convivència pacífica i

un espai de trobada i de mediació, respectivament. En aquest sentit, no deixa de ser curiós que només un 18% de la població cregui que la finalitat intrínseca de la política sigui aquest servei públic. Quines són les finalitats extrínseques dels polítics i dels periodistes? L'afany de poder, la vanitat, el desig de fer carrera política o periodística i els diners. Són finalitats extrínseques que no són dolentes perquè són inherents a qualsevol activitat professional, no només a la política i als mitjans de comunicació, però són externes, extrínseques. En el capgirament de les finalitats tenim però la corrosió de l'activitat.

Max Weber deia, al llibre *La política como profesión* –és bonic recordar que la paraula en alemany, *beruf*, contempla totes dues nocions: *professió*, que ve de *fe*, i *vocació*, que ve de vocatiu, de *crida*–, que el professional del periodisme i el professional polític, en tant que tenen com a finalitat legitimadora oferir un servei públic, han de tenir vocació; la professió de polític o la professió de periodista no és qualsevol ofici o lloc de treball. Resulta, però, que en aquest moment vivim una crisi i una certa corrosió de les activitats, i caldria recuperar-ne la confiança.

Deia Montesquiu que el nivell moral d'un país era inversament proporcional al seu nombre de lleis, perquè com més lleis té un país, pitjor va de moral. La juridificació de la vida quotidiana no és bona. Seguint aquesta analogia, jo afegiria que la qualitat dels mitjans de comunicació té també molt a veure amb la qualitat de l'associacionisme cívic, de la societat civil, de la salut de la democràcia i del seu grau de moralització –és a dir, si té la moral alta.

No sé si tenim els polítics o els mitjans de comunicació que ens mereixem, però sé que podem fer alguna cosa per merèixer quelcom millor, també com a ciutadans. Precisament, tercer punt, perquè els mitjans de comunicació són imprescindibles, perquè «sense ells no podem». En la lògica deontica, la lògica del deure, hi ha un axioma que diu: «Si debes, puedes». I com que resulta que sols no podem, tant els polítics com els mitjans de comunicació esdevenen imprescindibles. No només no són un mal necessari, sinó que són béns desitjables. Aristòtil deia que fora de la *polis*, fora de l'espai públic, l'ésser humà o és

una bèstia o és un déu. Els humans no tenim més elecció que ser a la *polis* per ser humans, dignament humans.

Els mitjans de comunicació són necessaris per aconseguir aquesta participació deliberativa del ciutadà a l'espai públic, que és especialment important en la societat del coneixement –una societat molt canviant i molt complexa. Necessitem molt la pedagogia dels mitjans de comunicació, necessitem que la divulgació no es transformi en vulgarització, necessitem que la democràcia participativa deliberativa no sigui crispada i que la societat vulgui i desitgi participar.

Per tot plegat, quart punt, voldria parlar de la qüestió cabdal de la confiança. No ens podem permetre el luxe, senzillament, de ser descreguts i, per tant, de desacreditar els professionals polítics i dels mitjans de comunicació. El capital confiança, el capital social, no pot deixar-se en mans, senzillament, de la crisi. Com podem, precisament, recuperar aquesta confiança? Em sembla que cal més transparència en les fonts d'informació i de finançament, i cal més responsabilitat, que és proporcional al poder: això vol dir corresponsabilitat, i de tots plegats, polítics, mitjans de comunicació i ciutadans.

Ara bé, cinquè punt, es produeixen molts canvis en les activitats professionals, i se'n produeixen molts en les categories dels mitjans de comunicació –precisament aquest matí hem sentit que tenen hiperactivitat. El concepte de l'espai i del temps dels mitjans de comunicació és molt diferent al dels mortals i dels polítics, perquè és molt ràpid, tot ha de ser nou, i allò que no és mediàtic, que no apareix en els mitjans, no existeix. Fixin-se en la importància d'aquesta idea de canvis de categoria espacial i temporal: el mateix concepte de minoria ja no fa referència al nombre de persones, perquè si es tracta d'un *lobby* mediàtic ja no és minoria en el sentit estricte de la paraula. I en les societats moralment plurals el dret de les minories és especialment important.

Canvis en el món tècnic –ara en parlàvem, d'Internet. Qualsevol persona pot accedir-hi molt ràpidament, gairebé en temps real, i les fonts de comunicació seran segurament més fluïdes –esperem que sigui per a bé i no per crear més confusió, ja que pot haver-hi una allau d'informació.

Canvis en les categories econòmiques. S'ha parlat de si els mitjans de comunicació eren el quart poder, perquè eren capaços de fer judicis paral·lels sobre el poder legislatiu, el poder executiu i fins i tot el poder judicial. A mi em sembla que no és un quart poder, sinó que segueix sent el gran poder, l'econòmic, tal com es veu cada vegada més clar amb la fortalesa de les agències d'informació en el mercat oligopolístic. D'altra banda, val a dir que aquests oligopolis han fet molt de mal i han provocat, entre altres coses, que cada vegada hi hagi menys agències d'informació, que són les grans fonts d'informació, i que, per tant, hi hagi menys pluralisme –hi ha pluralisme de canals, però no d'informació. El mercat marca tendències, es pretén legitimar perquè sap que no és font de legitimitat, però s'amaga sota la ficció de l'audiència –després parlaré d'una altra ficció, l'opinió pública. Així doncs, en saber que l'audiència ho demana, prioritzem la vulgarització o l'entreteniment per sobre de la informació i la formació –aquest matí parlàvem dels infoentreteniments i no informatius.

Una altra qüestió important relativa als canvis de categories dels mitjans és la reflexió profunda sobre els conceptes *neutralitat*, *imparcialitat* i *objectivitat*. La neutralitat no existeix, en cap activitat professional. Sempre es parla des d'uns valors, des d'un lloc –mai des d'un *nowhere* (un no-lloc)–, des d'una versió, des d'una visió i des d'unes perspectives, perquè som humans i només els déus poden veure la perspectiva de l'eternitat, *sub specie eternitatis*, que deia Spinoza. Ara bé, que no hi hagi neutralitat no vol dir que no pugui haver-hi una certa imparcialitat i objectivitat. Entenc per objectivitat la intersubjectivitat. Quan no podem parlar des de la neutralitat, l'objectivitat esdevé intersubjectivitat i, per tant, el pluralisme es converteix en un deure: hem de garantir el pluralisme informatiu. Això implica que es deixi parlar més gent de la que parla, que vulgui parlar més gent de la que parla, i que els que parlen i els que els paguen ho facin amb transparència.

Amb referència a les ficcions, voldria comentar la ficció de l'audiència i la de l'opinió pública. Són ficcions perquè no sabem què és l'audiència ni l'opinió pública, i en últim terme són una rèmora, un recordatori del fet que seguim necessitant fonts de legitimació de les

activitats. Necessitarem legitimar la democràcia perquè no hi ha alternatives. Així doncs, els canvis en les categories dels mitjans de comunicació impliquen acceptar que són un gran poder econòmic i que, a més, imposen i marquen el ritme, l'accent, la retòrica i les opinions publicades. I això és molt de poder.

Sisè punt. Canvis en les categories polítiques. Aquest matí hem dit que la política és la gestió de l'espai públic, de la contingència, i que cal prendre decisions. Jo he parlat molt d'una font important que és la legitimitat, però n'hi ha una altra que la política no pot oblidar: l'eficiència. En l'àmbit polític estem condemnats a prendre decisions –com tots els humans– en condicions contingents i d'incertesa. Ens agradaria tenir tot el temps del món per sospesar tots els pros i contres i calcular totes les conseqüències, però no ho podem fer i hem de decidir, perquè moltes vegades l'omissió és pitjor que l'acció, i aquesta també és una acció. En temps de complexitat i d'estranyeses morals –perquè vivim en societats moralment plurals– el polític ha de tenir la capacitat de síntesi de què parlava en Joan Rigol, per la qual cosa requereix un mètode de reflexió, d'anàlisi, de síntesi i de consulta –perquè la societat de la informació i de la comunicació necessita l'assessorament d'experts. I això només es pot fer amb calma, que va renyida amb la categoria dels mitjans de comunicació. Així doncs, cal reflexió, cal temps i cal elogiar una certa lentitud sense oblidar l'eficiència.

Què és el bé comú en societats moralment plurals? No és cosa fàcil: necessitem saber les decisions que hem de prendre, a qui afecten i, en la mesura del possible, consultar les persones que hi estan implicades o se'n veuen afectades. Rafael Sánchez Ferlosio diu: «La mayoría de las soluciones son sospechosas, porque uno las encuentra siempre que las necesita». En efecte, de vegades correm el risc de voler resoldre tan ràpidament determinades coses, amb la pressió mediàtica a l'espera de la solució, que oblidem que la bona política és humana, humil, que està feta per i per a humans, i que, per tant, la gestió de la contradicció i dels errors també en forma part. No se'ns pot obligar a encertar-la, no podem obligar a qui no està obligat si no es pot –«si

dec, puc» es diu des de la lògica deòntica—, però sí a respondre de les decisions que en el seu dia vam prendre.

Una altra qüestió important del canvi de categories en la política és que actualment vivim en un estat relacional. L'estat ja no pot treballar de forma endogàmica, sinó que ho ha de fer en xarxa. Tampoc no pot treballar amb un excés de jerarquia, perquè ho ha de fer més sinèrgicament, amb professionals, amb cossos intermedis d'associacions cívi-ques, de professionals i d'organitzacions i empreses. A més, la política contemporània treballa en una «aldea» global, que inclou: la immigració; els recursos naturals; les polítiques econòmiques i ecològiques que fan petit el territori de la política local; els distints nivells entre política local, autonòmica, estatal i europea; les franges que corren entre allò públic —que és polític i social; abans el que era polític era estatal, cada vegada és també la reivindicació d'una dimensió política de la societat civil, precisament perquè l'estat és relacional— i allò que és privat. Tots aquests canvis en la política ens obliguen a replantejar-nos de què és responsable la política.

El setè punt: aquella famosa ficció de l'opinió pública. Com ha afirmat aquest matí el president del Centre d'Investigacions Sociològiques, no podem convertir l'opinió pública —això ho va denunciar molt bé Habermas— en demoscòpia ni en retòrica sofisticada demagògica, ni en opinió merament publicada pels mitjans de comunicació, ni en pulsions sociopsicològiques —al primer que surt al carrer, l'atraques i li preguntes. L'opinió pública té a veure amb la democràcia participativa acollidora, amb les reflexions i els arguments. En aquest sentit, hi ha una gran diferència entre els *sofos* i els sofistes —entre Sòcrates i Protàgoras—, però quan vivien plegats no se sabia, va caldre un període de temps llarg per saber distingir-los. Ara es diferencien clarament: els sofistes només volen el vot i no tenen projecte, i els *sofos* busquen la veritat, tenen un projecte, tenen més responsabilitat, coratge i entesa —encara que això no es veu en la consciència del polític sinó en la manera com ret comptes a la ciutadania.

D'acord amb aquest «retre comptes a la ciutadania» vull centrar-me en el vuitè punt: l'autoregulació dels professionals dels mitjans de

comunicació. Aquí seré polèmica: o t'autoregules o et regulen. Em sembla que els mitjans de comunicació tenen autoregulacions laxes i no reten comptes de gaire. Per tant, la idea de crear comitès d'ètica que obliguin a retre comptes de determinades omissions o infraccions ètiques –com els consells d'audiovisuals o els col·legis de periodistes– són maneres d'enfortir l'autoregulació per no deixar-la a la mera consciència personal del professional, que, d'altra banda, està molt sol davant de la gran empresa. Sovint es carreguen les tintes sobre l'ètica professional, però l'empresa i l'ètica empresarial també tenen molt a dir-hi. En resum, estic en defensa de l'autoregulació, però crec que cal dotar-la de més eficiència, i això implica crear mecanismes davant dels quals hi hagi l'obligació de retre comptes.

L'ètica sense la política és ingènua, i la política sense l'ètica és cega. Això ens porta al novè punt: quines poden ser les propostes d'intervenció per guanyar capital confiança? Em sembla que n'hi ha dues de molt clares.

La primera consisteix a dotar de més contundència, via ètica i política, el concepte de coresponsabilitat: els polítics han de retre comptes de la identitat comunitària i de com han creat xarxes cíviques, perquè la salut d'una democràcia –com va estudiar molt bé Robert D. Putnam en el seu llibre *Per a fer que la democràcia funcioni, la importància del capital social*– no depèn només dels seus bons polítics, sinó de l'associacionisme cívic i de les idees per les quals es reuneixen els ciutadans –parlo d'idees perquè no s'hi barregin associacions cíviques com el Barça. És molt important retre comptes de com deixes la teva comunitat respecte dels drets humans –fer auditories de com estaven els drets humans quan vas entrar i com estaven quan surts– i de què vas fer per la pau mundial i per crear un projecte de comunitat, ja que les persones se'n van però les institucions es queden, i el seu grau de fortlesa depèn de les persones que hi passen. Els mitjans de comunicació també tenen l'obligació de crear mecanismes davant dels quals retre comptes, i el ciutadà els hauria d'exigir. Han de donar respostes sobre la transparència de les seves fonts d'informació i de subvenció, recuperar la seva font de legitimitat –el servei públic–,

presentar el seu pluralisme, dir a quantes minories permeten parlar, quants canals d'expressió faciliten perquè la gent es pugui expressar i intentar evitar l'oligopoli i la concentració del poder –quines són les proporcions d'interessos.

Així doncs, la primera proposta és la responsabilitat dels polítics, dels mitjans de comunicació i dels ciutadans, i la segona és l'entusiasme, perquè no es pot fer res sense entusiasme. Hem dit que és una qüestió de vocació, però no només hauria de ser de vocació dels professionals de la política i dels mitjans de comunicació, sinó d'entusiasme per part de tots els que es veuen afectats per una decisió.

Si parlem de la qualitat d'un servei –seria el desè punt–, té a veure amb la satisfacció de les expectatives que genera, expectatives fundades. Per tant, les preguntes que ens hem de fer avui són: Què podem esperar de la política i dels mitjans de comunicació? Què hem d'exigir als mitjans de comunicació, als polítics i a nosaltres com a ciutadans? Sols no podem; la responsabilitat i l'entusiasme ha de ser retroactiu i proactiu. *Retroactiu* significa gestionar la contradicció i l'error, ser capaços de reparar el que hem fet malament; *proactiu* vol dir que hem après perquè no torni a passar i per continuar progressant. Cal la pedagogia en la democràcia, en la ciutadania, en la coresponsabilitat i en l'entusiasme.

Conclouré amb dues cites. Una és d'en Pascal Bruckner, i apareix a l'assaig *La tentación de la inocencia*, on afirma que ni els polítics, ni els mitjans de comunicació, ni els ciutadans no podem pretendre ser innocents, i que hi ha dues temptacions possibles de la innocència: l'infantilisme –«jo no sé»– o el victimisme –«és el sistema i nosaltres no podem fer res, som víctimes del sistema». L'altra és el gran Aristòtil –acabo tal com he començat–: «La virtut és un terme mig entre dos extrems que són dos vicis, un per excés i l'altre per defecte». Aquest matí s'ha parlat d'idealisme i de realisme, i en aquest sentit l'excés és el quixotisme virtuós, és pretendre que Don Quixot, amb Sancho i Rocinante, canviï el món. L'altre extrem és la indignació: no podem continuar amb la política i el periodisme de la crispació, en genitiu objectiu i subjectiu –objectiu: hi ha crispació a l'ambient; subjectiu:

observem l'ambient des de la crispació. Hem de fer una política, una ciutadania i un periodisme de l'entusiasme –ho haurem de fer en algun moment, perquè sinó no ens en sortirem.

Hume –ho diré en anglès perquè rima– afirma que *reasons to live are reasons to believe* (les raons per viure són raons per creure). Ens cal avui, doncs, vocació, professió, fe i entusiasme.

Moltes gràcies.

Col·loqui

Joaquim Triadú

A continuació iniciarem el col·loqui. Començarem amb unes intervencions breus de cada un dels ponents i seguirem amb les preguntes dels assistents.

Enric Juliana

M'agradaria ser poc madrileny amb el que diré, tot i que quan portes dos anys vivint en un mateix lloc al final n'acabes una mica empeltat. Per tant, potser em sortirà algun toc madrileny.

He escoltat amb atenció la seva intervenció, i em sembla que ha dit coses molt interessants, però voldria fer una observació. Mentre anava parlant he fet un petit quadre, on he apuntat alguns dels conceptes que ha dit i al centre he posat una taca negra que representa l'individu. Crec que en aquests moments el pensament crític, i en conseqüència els mitjans de comunicació –que des del punt de vista cultural bona part són encara una expressió del pensament crític–, tenen un problema: l'atac, l'excés de virtut. En el *maremàgnum* que és avui la vida contemporània, l'individu està en tensió, té la necessitat de ser virtuós, de ser previngut davant del dilema entre realitat i ficció, viu en interdependència, en xarxa, i això l'aboca inexorablement a una situació radicalment agònica. Per una raó molt simple: les qüestions bàsiques són a la base de la nostra naturalesa.

En els darrers dos o tres mil anys el món ha canviat molt, però nosaltres no tant. La nostra naturalesa, la nostra capacitat de comprensió i d'assimilació dels canvis, de les idees i de les actituds ha canviat ínfimament, mentre que les tecnologies i les capacitats de producció han canviat de manera extraordinària. Entre l'home d'avui i l'home de fa vint segles, la capacitat d'assimilació de les novetats, dels canvis i dels aprenentatges segurament és superior, però si la comparem amb el desenvolupament real, ha canviat molt poc.

En conseqüència, un dels problemes bàsics del món contemporani és que l'individu viu en un món que en gran mesura és incapaç d'assimil·lar. L'home no ho pot assimilar tot, i en la mesura que el món s'acceleri –perquè en el fons la història del món és la història de l'acceleració–, aquesta diferència anirà augmentant, i la crisi entre l'home i el seu entorn s'anirà fent més gran des del punt de vista cultural. Des del punt de vista del benestar econòmic és evident que s'ha produït una millora, perquè hem passat de viure en coves a viure d'una manera bastant confortable en una determinada part del món.

Un dels problemes de la cultura contemporània –i a l'interior hi col·loco els mitjans de comunicació– és que arriba un moment en què llegeixes el diari o veus la televisió i, com que ja estàs blindat moralment, o et suïcides o t'agafa un atac d'angoixa. Crec que hi ha una exigència excessiva de bondat, i això comporta –sobretot en els països que al meu entendre són de tradició catòlica, com el nostre– un problema greu: una crisi en el reconeixement dels interessos. La humanitat sempre s'ha guiat per interessos, però en aquests moments hi ha una dificultat per reconèixer-los tant en la política com en el periodisme i altres àmbits.

Què interessa? Què interessa a l'individu? Què interessa als grups socials? A Catalunya, en aquests darrers dos anys, crec que s'ha fet força palès i manifest que els interessos més o menys subjacents i identificables de la societat han estat coberts per una mena de capa de maionesa –perdonin l'expressió. En aquests dos anys s'ha debatut algun cop seriosament sobre el quart cinturó, per exemple? Interessa o no interessa fer-lo? Segurament sí, però com que hem de ser bons, el món ha de ser tot

de color verd, etc., el debat sobre si interessa o no interessa no s'ha iniciat. Penso que aquest és un dels problemes de la mediació política i, si es vol fer l'equiparació, també de la mediació periodística.

Aquesta és una qüestió molt important, i també amb relació a Madrid, perquè és una ciutat on els interessos es perceben d'una altra manera, d'una manera bastant primària pel nostre gust i pel nostre estil. La qüestió de l'interès hi és molt present, de forma que algunes expressions polítiques que per a nosaltres resulten profundament desagradables no es consideren diabòliques ni de l'antivirtut, sinó només expressions primàries de determinats interessos. Penso que a Barcelona i a Catalunya actualment tenim un problema en aquest sentit. I la crispació, en part, és això.

En aquests moments al món espanyol hi ha un concepte sobre el qual seria molt interessant discutir, escriure i reflexionar: la *desfachatez* –el desvergonyiment–, que és una mena d'adaptació del món catòlic espanyol als interessos moderns. És a dir, hi ha un moment en què has de fer el que t'interessa independentment dels canons, les normes i els marcs establerts –que potser t'empenyin cap a una altra direcció–, ho has de fer prescindint-ne i establint un imperatiu no manifestat segons el qual fas el que convé fer. Això, a nosaltres ens provoca una sensació profundament desagradable.

Els posaré un exemple de *desfachatez*. Aquests dies deuen haver llegit a la premsa que el senyor Robert Kagan, un dels ideòlegs de l'anomenat moviment neoconservador, va ser a Madrid fa pocs dies presentat pel senyor Aznar. En Kagan va fer un quadre de la situació del món i va dir: «Tenim diversos problemes, i se'ns estan acumulant un a sobre de l'altre. Fa un any o dos el problema, bàsicament, era el terrorisme islàmic, però ara en tenim més, ara és l'autocràcia xinesa i l'autocràcia russa. Convoco l'Aliança Occidental a actuar contra tots els enemics que se'ns estan acumulant». És un plantejament teòric interessant.

Vostès saben que si l'OPA d'Eon sobre Endesa triomfa, un dels efectes que tindrà des del punt de vista estratègic mundial és que els interessos de Gasprom arribaran a Madrid. Allò que en Franco va evitar amb la Guerra Civil –que els russos entressin a la Puerta del Sol–

succeirà quan Endesa porti els interessos de Sibèria al país. Aquest és un altre petit exemple de la *desfachatez* i de com, al meu entendre, una de les qüestions bàsiques de l'actualitat és l'interès. És a dir, el reconeixement de l'interès i la dialèctica al seu voltant, més que al voltant de la virtut.

Baltasar Porcel

Voldria agafar una altra part de tot això, que és l'exemple de la ciència. La premsa en l'àmbit de la política és una allau d'informació de gent que va i que ve, un gran galimaties, un tumult, encara que no és superior al del món científic. El món científic s'ha expandit d'una manera extraordinària en un segle i escaig, i només es troba al principi. La ciència no inventa res, només va descobrint lleis que són a la natura i el cosmos. Per tant, les coses prodigioses que s'han produït segurament són insignificants perquè el cosmos i nosaltres –que només en som un reflex o un component, com les fulles, els animals i els núvols– és una mescla fascinant en la qual la ciència està immersa.

La qüestió és que la ciència no ha perdut el cap, no s'ha confós. En Karl Popper, que a banda de pensador polític també és un historiador o «reflexionador» important sobre la ciència, té la teoria de la falsabilitat, en què es veu clarament l'exemple de la ciència: quan es fa un descobriment científic, aquest esdevé simplement una plataforma per a nous descobriments. Així doncs, dins del món científic tot el que s'aconsegueix no es deïfica –encara que ho deïfiqui el consum o l'ús–, sinó que queda superat i deixa de ser veritat. La veritat serà el futur que arribi a través de nous descobriments.

En el món politicoperiodístic no hem aconseguit una metodologia ni hem pogut arribar a aquest punt. També és cert que dins de la ciència hi ha laboratoris que fan trampes i van a l'Àfrica amb medicines caducades, com explica l'última novel·la d'en John Le Carré, però són casos aïllats que s'enterren ràpidament. De totes maneres, no és que pensi exactament que tot és tan fàcil de qualificar, perquè l'esperit humà i la societat són coses complexes, però crec que hi hauria d'haver un sistema científic, no el de la veritat sinó el de la indagació

rigorosa, que ens guiés. Això no pressuposa cap veritat, perquè a part d'en Popper també podria citar un sermó d'en sant Joan de la Creu completament diferent: «Si has d'anar a algun lloc que no coneixes, has d'agafar un camí ignorat». Em sembla que aquesta és una gran veritat, perquè absolutament tot s'obre davant nostre. En el món de l'art o la literatura es pot crear qualsevol cosa extraordinària des del no-res o des de les mescles incontrolades que hi ha dins de l'individu, però tampoc no tothom és capaç d'agafar un camí ignorat per anar a un indret lluminós que desconeix. Per tant, convindria lligar la teoria científica de la falsabilitat popperiana.

Begoña Román

Voldria afegir tres consideracions. En primer lloc, com que crec que en política tenen força clara l'expressió *lo mejor es enemigo de lo bueno*, potser hem d'anar cap a un terme mig –la virtut no pot ser excessiva– i assumir la humilitat dels poders de cadascú.

En segon lloc, penso que en efecte la nostra societat és especialment individualista, hedonista i només es mou per interessos particulars; només té interès en la política quan veu trontollar els seus interessos, i d'aquesta manera confon clarament la justícia amb la felicitat o la conveniència. Entre l'individu i el tot, i entre l'individu i la humanitat cal tornar a recuperar els cossos intermedis de les comunitats de pertinença, les comunitats petites, per trencar la idea d'individualisme.

En tercer lloc, cal un criteri per jutjar els interessos. Encara que sempre siguin d'un individu, ni els individus ni els interessos són iguals: hi ha interessos legítims i il·legítims, n'hi ha de molta gent –podríem caure en fal·làcia democràtica i dir que com que són de molta gent els acabem concedint–, etc. Per tant, primer és important tenir un criteri per saber quins interessos són fonamentals –que no són ben bé interessos sinó necessitats bàsiques del tipus dels drets humans–, i després quins afecten quanta gent i en quin grau. Crec que haurem de pensar en aquesta jerarquia quan arribin determinats problemes, per saber què és urgent, què és prioritari, què és de necessitat, què és de justícia i què és més o menys de qualitat de vida.

Joaquim Triadú

Un cop acabada la intervenció dels ponents, iniciarem el torn de preguntes. A continuació llegiré les dues preguntes que ens han arribat i que van adreçades als ponents que les vulguin contestar. La primera és: Com es pot garantir la independència dels mitjans de comunicació, quan d'altra banda són empreses privades amb interessos particulars? Si són el quart poder, qui el controla? Per què els mitjans de comunicació són tan poc autocrítics? La segona pregunta és: Els mitjans de comunicació escrits i la televisió, tant de l'Estat com privats, no estan destruint les persones i la societat amb les sèries televisives vulgars? Els principis que mouen els partits a fer i permetre això no en són la perpetuació?

Enric Juliana

Començaré per la darrera pregunta, perquè em remet a una qüestió que m'he plantejat alguna vegada i sobre la qual fins i tot he escrit o he fet alguna pinzellada. Jo tinc quaranta-nou anys, i quan era bastant jove recordo haver seguit amb molta fruïció una sèrie televisiva de Televisió Espanyola que es deia *El Conde de Montecristo*. En la mateixa època també vaig seguir amb molta atenció una sèrie d'obres de teatre televisades que es feien al programa *Estudio Uno*. I anteriorment recordo haver-me emocionat terriblement veient *El lladre de bicicletes*, d'en Vittorio de Sica, que avui és un dels millors mites cinematogràfics.

Aquests programes els emetia la televisió franquista. Molt sovint m'he preguntat quina va ser la influència real d'*El Conde de Montecristo* en la Transició espanyola, i crec que és un dels temes sobre els quals s'hauria de reflexionar. Per una raó: perquè quan aquesta sèrie es va emetre a Televisió Espanyola la va veure mig país, o més de mig país, ja que només hi havia dos canals i no es podia veure res més.

El Conde de Montecristo parla de la dignitat individual, de l'home que ha estat humiliat i castigat injustament, que supera una situació terriblement adversa, aconsegueix escapar-se de la presó, torna a la societat i es refà. En definitiva, parla d'un cert imperi de la individualitat.

Alguna vegada he pensat que *El Conde de Montecristo* va idealitzar la idea d'una certa explosió de la individualitat a la societat espanyola, en un moment en què s'endevinava un canvi polític. Tot i així, no sé fins a quin punt va ser important o no perquè no hi ha instruments per mesurar aquestes coses.

El que està clar és que en un moment determinat de la història d'aquest país hi havia milions de persones seguint una mateixa sèrie. Això va succeir quan la televisió, en tant que negoci comercial, es va liberalitzar i va donar entrada als canals de titularitat privada i autonòmica. Les audiències es van començar a fragmentar, i ara una de les característiques principals del món contemporani és la fragmentació del mercat. Per tant, l'existència de missatges que arribaven a masses molt àmplies ja ha passat a la història. Abans de l'inici de TV3 vaig treballar una època a Televisió Espanyola, i recordo que l'informatiu del migdia de Sant Cugat tenia una audiència de dos o tres milions de persones. Avui, a Televisió Espanyola, hi hauria gent que seria capaç de matar –perdonin l'expressió– per tenir una audiència de tres milions de persones en un programa de nit. I la qüestió és que estem parlant d'un lapse de temps de quinze o vint anys a tot estirar.

En resum, i com a resposta a la pregunta, crec que la banalització dels continguts dels mitjans audiovisuals es deriva en part de la fragmentació de les audiències i de la competició. Hi ha solució? És difícil, però jo sóc optimista perquè ara estem entrant en una tercera fase. La primera fase va ser la d'*El Conde de Montecristo*, la segona va ser la dels canals privats de televisió, i la tercera és la que veurem d'aquí a uns anys, quan la tecnologia audiovisual sigui molt més distribuïble a través de la televisió digital terrestre i d'Internet. En aquesta tercera fase viurem en un autèntic galimaties, perquè tothom que tingui un cert enginy i capacitat podrà emetre i posar a l'abast de la resta de gent programes o formats audiovisuals, i la tria i l'orientació encara serà més complicada que actualment.

També és veritat que la diversificació dels sistemes de distribució de la informació possiblement té efectes que, als que estem formats en un món més organitzat, ens provoca una mena de sensació de desgavell

mental. Encara que segurament sí que tindrà una virtut, i és que trenca-
rà el paper oligàrquic que de vegades ha tingut la informació. Per tant,
sembla que els continguts més genuïns tindran més possibilitats.

Baltasar Porcel

Això ens condueix a una pregunta que podríem fer a les persones que
fan preguntes: «I tu, què has fet per salvar la teva ànima? Perquè aquí
anem passant les culpes als que estan allà dalt. Però, i tu, carabassa, que
t'estàs quatre hores i trenta minuts cada dia, segons les estadístiques,
badocant la televisió? Tu, que tens un fill de quatre anys, un de vuit, un
pare que en té setanta i una dona de trenta-dos, després d'aquests anys
de mirar tot el dia la televisió, què saps sobre l'amor, la mort, el món,
etc? Tots sabeu exactament les mateixes coses perquè només sabeu el
que us diu aquest mitjà».

La proliferació que has anunciat crec que pot ser bona perquè com a
mínim separarà la gent entre els més beneïts i els més llestos, i això
també és necessari en una societat. És necessari que la gent sigui res-
ponsable de si mateixa, perquè sinó sempre en tenen la culpa els educa-
dors, els polítics, els tramvies, etc. I tu què, i tu, babau?

D'altra banda, l'únic que justifica el sistema és el mateix sistema, que
en el fons és la seva dimensió mercantil: només comprem i fabriquem
per comprar i fabricar. Hi ha una escriptora, la Karen Blixen –que tam-
bé firma Isak Dinesen–, que els recomano perquè és una de les grans
escriptores del segle XX i una dona extraordinària, de la qual en van fer
una mala pel·lícula sentimental, *Memòries d'Àfrica*. Blixen, en un
moment donat, explica com era Kenya als anys vint i trenta i parla de
les colònies d'indis –aquests que ara han vingut aquí. Jo ho vaig veure
al Congo i al Zaire, i és gent que viu molt tancada en si mateixa. L'au-
tora escriu: «Aquests indis, que són gent educada, llesta i elegant,
només tenen una finalitat en la vida: fer comerç». Ella, que era una aris-
tòcrata danesa anada a menys, viciosa, també, com els bons aristòcrates
anats a menys, sobretot els literaris, es va quedar absolutament esbo-
rronada davant del fet que tota la vida i l'elegància dels indis es limités
al comerç.

A nosaltres això és el que ens passa. Si hi ha molts canals la gent podrà escollir si vol veure ficció, notícies, *Salsa rosa*, etc. Hem de salvar la barca a través de qui som i de la nostra personalitat. O invertim en nosaltres mateixos les nostres energies, o anem fent feina cobrant un sou i pagant el que ens donin.

Begoña Román

Amb relació a la pregunta «què ha de fer un diari o un mitjà de comunicació per ser independent?», jo tampoc no li exigeixo la independència. Senzillament demano que sigui veritat el que diu, que no em digui que és un *diario independiente de la mañana*, i a la tarda no ho sigui. Necessito que em digui de qui depèn, i si es declara independent, que sigui veritat i que m'ho pugui demostrar dient-me quines són les seves fonts plurals d'informació i les parts plurals que hi participen. I si és dependent, que em digui de què; no hi ha cap problema en la dependència, el problema es troba en l'emascament, perquè això és *desfachatez* o barra.

És evident que els mitjans de comunicació són empreses, però les empreses també obeeixen a pressions: del mercat, polítiques, dels clients, etc. Pensant en els diaris, a mi em crida l'atenció la figura del defensor del lector, perquè sempre dona la raó als lectors. I penso que sembla que els doni la raó com als ximplers, perquè després res no canvia i es converteix en pura cosmètica. Tot i així, comencem a adonar-nos que és impresentable que els diaris no tinguin una certa eina d'autocrítica, i apareixen les cartes al director i la possibilitat de boicotejar el producte. Els diumenges no s'han de comprar els dominicals, perquè en general no valen res, no ensenyen res i tot és propaganda de productes per consumir. Així doncs, també podem fer un boicot, ja que al final l'empresa el que vol és vendre.

Òbviament, el camí no és només per la via del mercat i el boicot dels consumidors. En primer lloc, calen associacions de consumidors de la informació i la comunicació –no en tenim encara i n'hauríem de crear–; en segon lloc, polítiques de control de l'autoregulació –no seria censura perquè les normes de regulació les triarien els afectats

per les decisions, i així serien justes, de manera que hi hauria més consells audiovisuals i més informes públics, com els magnífics que fa el Col·legi de Periodistes sobre incompliments de normatives d'ètica professional. En tercer lloc, com deia en Baltasar, cal l'autoregulació dels consumidors, la pedagogia de les emocions i la coresponsabilitat dels consumidors, les famílies i els col·legis; no sóc partidària de llençar culpes sinó d'assumir la part de cadascú. La qüestió és que hi ha iniciatives a prendre.

Joaquim Triadú

La resta de preguntes incideixen en els punts següents: la connivència entre polítics i mitjans de comunicació a l'hora de defensar la imatge dels polítics; els deutes milionaris dels mitjans públics com Televisió Espanyola o Televisió de Catalunya, que poden deixar-los en mans dels polítics, etc. Com que crec que fins ara no s'ha tractat aquest tema, podríeu fer una aportació sobre el paper dels mitjans de comunicació públics i el poder polític com a gestor d'aquests –hi ha tesis a favor i en contra de la seva existència.

Enric Juliana

Fa uns dies, a Madrid, vaig estar parlant amb un grup de periodistes una mica més joves que jo que es veuen cada divendres, amb la particularitat tan habitual a Madrid que tothom era de fora. En aquest grup hi havia un periodista d'Astúries, un d'Andalusia, un altre de València, etc. Quan parlàvem de les polítiques regionals, el d'Astúries va dir: «A Astúries, en aquests moments, el projecte més important del govern regional, de la Junta d'Astúries, és la creació de la televisió autonòmica. Per què? Perquè el govern d'Astúries té un problema: que la premsa d'Astúries, bàsicament *La Nueva España* –que és com *La Vanguardia* d'allà–, mai no ha acabat de simpatitzar amb les esquerres. Aleshores, el projecte principal de la Junta d'Astúries és la creació d'una televisió autonòmica que ara per ara emet en proves».

Actualment a Espanya hi ha més de deu televisions autonòmiques, els canals de televisió públics i tres canals com a mínim de televisió

privada generalista. En aquests moments les televisions privades guanyen diners i les públiques en perden, perquè per mantenir una programació competitiva en tots els terrenys, tant en el de la informació com en el de l'entreteniment, s'han d'invertir molts mitjans i això difícilment es veu compensat amb els anuncis publicitaris.

Jo no seria partidari d'un posicionament dràstic, sinó que crec hi ha d'haver algun tipus de canal públic, és a dir, crec que hi ha d'haver un cert segment en mans dels poders públics, i que hi perdin diners. El que no té sentit és que els poders públics financin canals de televisió públics que acaben fent el mateix que els privats; això és competència deslleial i una perversió del concepte. Aquesta tasca està justificada si la societat està d'acord que hi ha d'haver models de televisió diferents, i que han de fer una sèrie de sacrificis de caràcter comercial per garantir uns determinats continguts o per obeir unes determinades necessitats que es considerin convenients –en el cas de Catalunya seria la normalització lingüística, la promoció de la cultura catalana, etc., que seria difícil deixar estrictament en mans de la iniciativa privada.

Jo crec que seria just i d'alguna manera necessari que això estigués més ben conceptuat, perquè arribarà un dia –i això tots ho sabem, tant els polítics com els ciutadans– en què no tot el que avui es paga es podrà pagar. No cal que es produeixi una crisi econòmica, simplement per l'evolució de les piràmides d'edat de la població, per exemple, en el cas de la sanitat pública no tot el que avui es paga es podrà seguir pagant. Així doncs, hi haurà un dia –que trigarà més o menys a arribar en funció de les conjuntures econòmiques– en què l'ordre de prioritats s'haurà de revisar, i potser l'opció més sàvia i convenient seria començar a fer-ho ara.

Hi haurà un dia en què a Astúries hauran de decidir en què gasten els diners: si en la televisió autonòmica o en l'hospital general d'Oviedo o de Gijón. Entre altres coses, perquè tots els governs espanyols –ja sigui del Partit Socialista o del Partit Popular, o de tots dos consecutivament– s'han preocupat de traslladar la congestió de la sanitat pública a les autoritats autonòmiques. Aquest dilema encara no s'ha plantejat, però el tindrem d'aquí a menys de deu anys.

Per tant, pronostico que en un període de temps curt en aquest país –no només a Catalunya– començarà a haver-hi un debat encès sobre les prioritats, sobre el que ha de pagar i el que no ha de pagar l'erari públic. Amb això també em remeto a la qüestió de la identificació dels interessos i de mantenir una relació més saludable amb el concepte d'interès. És a dir, què ens interessa més, que els hospitals puguin atendre amb uns estàndards adequats a més persones o que la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió acumuli dèficits cada any? Això algun dia s'haurà de debatre, i serà complicat perquè no són debats teòrics, sinó que també afecten interessos personals. Un exemple n'és la situació que es viu a Barcelona després que l'Estat hagi plantejat reestructurar o possiblement eliminar alguns canals de comunicació que tenen una audiència molt mínima.

A Madrid molt sovint es diu que l'única empresa pública –l'Estat– ha entrat amb duresa en la indústria naval i la indústria siderúrgica, i l'únic gran *lobby* que ha resistit a tots els intents de racionalització econòmica és Ràdio Televisió Espanyola.

Baltasar Porcel

Tot això és veritat. En alguns casos, com va passar aquí amb el tema del català, està clar que la televisió pública és un servei públic. Però des d'aleshores, i a part de ben poques coses, a Espanya i a Catalunya es fa molt difícil saber què és servei públic i què no ho és.

La televisió pública, l'empresa pública i la funció pública té un defecte extraordinari, i és que és irresponsable. En Lluís Prenafeta em va explicar que quan va entrar a la Generalitat amb el president Pujol, aquells dos senyors baixets i una mica grassets van arribar sense saber massa què havien de fer, i s'hi van trobar el secretari de la Diputació Provincial, que feia de secretari feia mil anys i s'hi havia passat tot el franquisme. En Prenafeta li va dir: «Escolti, i què m'aconsella vostè?». I aquest va contestar: «Miri, si no fa res li pot anar bé, però si fa alguna cosa pot acabar a la presó». És gairebé el que va passar, perquè la cosa pública és molt perillosa i l'Estat té tendència a utilitzar-la al seu favor de manera abusiva.

És millor la cosa privada? No ho sé, però almenys la competència la fa més sensible a segons quines coses, perquè com que s'ha de guanyar la vida s'espavila una mica més. O almenys a la gent educada i amb un concepte liberal de les coses com nosaltres, sembla que això ens ajuda una mica i ens fa creure que és millor.

En efecte, s'haurà de veure en què s'han de gastar els diners, perquè gastar-los en un hospital general sembla que està bastant clar, però gastar-los fent més carreteres perquè es vinguin més cotxes, hi hagi més morts, depenguem més del petroli i ens costi més diners cada mes, ja no està tan clar. On vol anar la gent el cap de setmana? A veure una cunyada que viu a Reus? Home, podria esperar tres mesos a anar-hi, o parlar-hi per telèfon; no sé què ha de fer a Reus. Tot això és una mica complicat.

I quant al que ha dit la Begoña sobre els col·legis de periodistes, que haurien de fer vés a saber què, no te'n refiïs. Hi sol haver grups ideològics enquistats –a vegades fa vint anys que hi són– i és com tenir un gos, un bulldog, que l'únic que fa és mossegar els que no són com ell. No són de fiar.

Joaquim Triadú

Una persona del públic fa una pregunta en què parla de *La guerra dels móns* de l'Orson Welles, la teoria de la conspiració dels americans, si Bin Laden existeix o simplement és un muntatge, etc. Com que això donaria per a una sèrie de ciència-ficció, no crec que valgui la pena discutir-ho ara.

Una altra persona fa una pregunta molt breu: La dependència dels mitjans de comunicació envers els polítics tendirà a augmentar? Hi ha una afirmació inicial i una pregunta. Jo crec que el concepte de dependència o no dependència i de si anirà a més o a menys és la síntesi d'aquesta taula rodona.

Enric Juliana

Jo crec que en els pròxims anys hi haurà una certa tendència de rectificació, almenys pel que fa a manifestacions extremes de la col·lisió

excessiva entre política i periodisme. No vull dir que desaparegui, perquè no ho farà en absolut, però crec que en aquests moments –la mateixa celebració d'aquest seminari ho posa de manifest– hi ha una preocupació manifesta per part de la política respecte de determinats comportaments i situacions que es perceben com una crisi. Alhora, aquest debat té el seu corresponent a l'interior del periodisme en les seves diferents manifestacions.

El periodisme dels darrers anys ha comès un error en voler resoldre la situació amb codis. Catalunya és el lloc del món on em sembla que hi ha més codis que teòricament regulen la tasca periodística, sense que això hagi tingut uns efectes reals efectius en el curs de les coses. No vull dir que no hi estigui d'acord, perquè crec que hi ha d'haver un cert tipus d'autoregulació, però probablement hauria de ser una regulació mínima, bàsica, i ens hauríem de remetre als principis segons els quals convé que hi hagi poques normes i que es compleixin. En aquest sentit, pel que fa a l'activitat dels periodistes, el millor que podria passar és que en comptes d'haver-hi quatre o cinc codis que se superposen, hi hagués dos o tres normes bàsiques que tothom complís i que, sobretot, qui no les complís quedés en evidència –cosa que ara no succeeix.

Per tant, el meu pronòstic és que hi haurà una certa rectificació, encara que no serà homogènia. A la vida –ara els diré quelcom que els semblarà banal–, les coses es fan fent-se. És a dir, quan una cosa està en crisi no es resol sobre la base de grans quadres teòrics –que també s'han d'elaborar– ni de grans apel·lacions a la virtut, sinó que es resol en la mesura que hi ha algú que comença a treballar en una determinada direcció, perquè aleshores els altres van al darrere, la situació es resol i s'entra en una altra problemàtica. Em fa l'efecte que això és el que passarà.

Amb referència a Catalunya, crec que anem cap a un període de rectificació general de moltes coses, que a la tardor veurem com i qui el porta. S'observa un període de rectificació, i em sembla que tindrà una certa amplitud i no es referirà només a la política. Amb això potser sóc una mica optimista, però tinc ganes de ser-ho.

Baltasar Porcel

A Europa, si ens fixem en la premsa anglesa, la francesa o fins i tot la italiana, crec que en aquest sentit és millor que la premsa espanyola en general. Els diaris cada vegada van més a menys, i com que no venen tant s'han de centrar més en la qualitat. Aquest és un punt a favor.

Aquí encara no hem arribat a aquesta situació, perquè la premsa postfranquista o de l'últim franquisme encara no ha acabat la seva transició. Primer la premsa va basar la seva bondat en la defensa de la democràcia –això que tot el dia es parli de la democràcia és un símptoma que alguna cosa no funciona–, en la idea que l'esquerra era la que redimia el món, era el punt de vista, tot s'hi supeditava, i la dreta anava mig de conill. Però últimament la dreta ha sortit com el *toro bravo* espanyol i ara hi ha una lluita entre totes dues forces.

Nosaltres som en un diari que no participa d'això i on la contaminació en aquest sentit crec que és mínima. És un diari en el qual jo no he vist mai que s'intenti mentir o que es practiqui la insídia de manera voluntària. En canvi, conec altres diaris importants en què això és gairebé la norma. Citaré un exemple clàssic francès de dos grans diaris: *Le Figaro* i *Le Monde*, que no sabria dir quin és millor; hi ha dies que m'ho sembla un i hi ha dies que m'ho sembla l'altre. Aquí això encara no es pot dir. Sóc de l'opinió que la normalitat és l'excel·lència a què pugui arribar cada mitjà i cada lector.

Begoña Román

Jo crec que hi ha una doble dependència del polític respecte del periodista i del periodista i els mitjans de comunicació respecte del polític. Precisament aquests tocs d'atenció sobre la manca de credibilitat d'ambdues activitats professionals farà repensar les regles del joc i el paper de cadascú, perquè són activitats que s'han d'entendre. I això implicarà un canvi del tipus de política i en el tipus de mitjans de comunicació. El ritme, l'accent, les rectificacions que obligaran a fer els mitjans de comunicació als polítics, i les obligacions dels polítics envers els mitjans de comunicació faran que, sobre la marxa, es vagi mirant què hem de gestionar, perquè així no anem bé.

A mi m'agrada recordar la metàfora de la nau: ens encantaria que quan les naus de les activitats professionals i de les morals fan aigües, poguéssim portar-les a un dic sec, reparar-les i tornar-hi a navegar. Però ens toca reparar-les en alta mar, i enmig de la tempesta, el desordre i el motí a bord, mirar algú que digui «crec que hem d'anar per aquí». Evidentment, això implica un cert tipus de lideratge i una acceptació del fet que no ens podem quedar aquí. Per tant, penso que aquests tocs d'atenció –que vénen a dir que aquestes dependències no agraden a ningú, ni a la societat civil, ni als polítics ni als periodistes– són motius suficients per plantejar una nova manera de fer les coses.

Joaquim Triadú

Voldria agrair a la Begoña, a l'Enric i al Baltasar la seva participació i la seva dedicació en aquesta taula rodona, i invitar-los a tots vostès a un cafè abans de començar la conferència del president Atutxa.